

СТАНОВИЩЕ

от проф. дин Илия ТОДЕВ

за дисертацията на доц. д-р Лизбет ЛЮБЕНОВА

за присъждане на научната степен

"ДОКТОР НА ИСТОРИЧЕСКИТЕ НАУКИ"

на тема

"БОРИС ОХРИДСКИ – ПОСЛЕДНИЯТ БЪЛГАРСКИ
ВЛАДИКА В МАКЕДОНИЯ"

Основната цел на дисертацията на доц. Лизбет Любенова е да разкрие на фона на реконструкцията на личния му житейски път тези страни от живота на Борис Охридски, които са тясно свързани с институционалното израстване на Българската православна църква и на Екзархията в Цариград след смъртта на Екзарх Йосиф.

Водена от желанието да постави своя герой в оптимален като обем и детайли контекст, Лизбет Любенова съсредоточава своето внимание не само върху личността на последния български митрополит в Македония, но и върху епохата, в която е живял, и върху етапите в развитието на българския църковен живот през първите две десетилетия на миналия век, когато Борис Охридски взема важни държавни решения повече като политик, отколкото като духовник.

По този начин чрез биографията на една личност се разкрива българската църковна история за период от повече от 35 години.

Така пояснена, темата на дисертацията е колкото значима, толкова и непроучена и погрешно представяна, което я прави напълно дисертабилна. С оглед проблема за връщането на екзархийските имоти в Турция темата е и твърде актуална.

Разработката на поставените проблеми е разпределена в увод, шест глави, всяка от които с по 3 параграфа, заключение и списък на използваните извори и литература при общ обем от 890 (по-големи от стандартните) страници.

В увода се прави постановка на темата и се дава критичен преглед на проблемите, които поставя научната литература по темата. Глава първа обхваща детските години на Константин Георгиев (каквото е мирското име

на Борис Охридски), студентския му живот в Петербург, завръщането му в България и неговата преподавателска работа в семинариите в Самоков и София. Глава втора разглежда началното служение (1903-1910) на бъдещия първо Моравски, а после Охридски владика. Глава трета от дисертацията е посветена на второто десетилетие на 20 век, когато Борис е първо Охридско-Преспански владика, после управлява Маронийска и Дебърска епархии. Глава четвърта проследява участието на Борис Охридски в дейността на Софийския Св. Синод през годините 1918-1924. Глава пета представя екзархийското заместване на Борис в Цариград (1924-1935). Последната, шеста, глава ни запознава с предсмъртните години (1935-1938) на Борис Охридски, които той прекарва в Рилския манастир. Заключение не е резюме на изложението, а размисъл за живота и делото на един преживял много трудности и лишения духовник.

Структурата на труда е напълно приемлива.

Дисертацията е разработена на основата на голямо (макар и не цялото) количество архивни материали и на всичката, доколкото мога да преценя, релевантна на темата литература.

В целия текст на Лизбет Любенова личи подчертан стремеж към създаване на ново знание и, чрез здрав научен критицизъм, към добросъвестна, но безкомпромисна проверка на съществуващото такова. Напълно основателно тя претендира за следните по-съществени приноси, които е групирала в четири раздела – фактологични, тематични, интерпретационни, документални:

- 1) Корекция на погрешни дати, имена, родословия, титли.
- 2) Разграничаване дейността на Борис Охридски, която често се смесва с тази на негови съвременници.
- 3) Очертаване ролята на ВМОРО/ВМРО в екзархийските епархии и на личните контакти на Борис Охридски с Македонския комитет и с видни дейци.
- 4) Проучване на Маронийска епархия при управлението на Борис Охридски и на Охридска епархия по време на Първата световна война.

- 5) Изясняване историята на Екзархията в периода 1924-1935 г. с оглед на нейното постепенно институционално ликвидиране.
- 6) Представяне книжовното наследство на Борис Охридски.
- 7) Разкриване църковната дипломация за сключване на справедлив мир след Първата световна война и конкретните действия на Борис Охридски.
- 8) Анализ на политиката на отделни правителства по отношение финансовото управление на духовното ведомство.
- 9) Включване в научен оборот на донесенията на македонските владици за сръбските и гръцки зверства в Охридска епархия по време на Балканските войни.
- 10) Използване на ръкописни материали, които не са в режим на публичен достъп, като напр. Спомени на Климент Рилец, Кондика на Сливенска митрополия, Свещен кодик на БПЦ, метрически книги от българското гробище Ферикьой в Истанбул и др.

По темата на дисертацията са направени 9 публикации.

Авторефератът отразява пълно основните проблеми, целите, задачите и структурата на труда; приносите в разработените проблеми са изнесени в отделна справка. В ред е и останалата документация, свързана със защитата.

Заключение: Дисертационният труд на Лизбет Любенова е изпълнен на много добро професионално ниво. Той притежава всички необходими качества на голям докторат. Препоръчвам въз основа на него на Лизбет Любенова да бъде присъдена научната степен „доктор на историческите науки”.

19 май 2016, София

Подпис: